THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
251 - 253 Queen Street West Telephone Adelaide 3961
Subscriptton Rates $5.00 Per Year
Single Copy — 2 Cents

Entered as Second Class Mail Matter at C.P.O. Toronto Ontario
January 22nd. 1913

מיינט איהר דאס ערענסט?

עס איז ניט געוועזען קיין נייעס און אויך ניט קיין זעלטענהייט צו הערען פיעלע קריטיקירען די ארבייט פונ'ם מלחמה קאנפערענץ, און צווישען דיעזע קריטיקער זענען אויך געווען מאנכע דעלעגאטען פונ'ם מלחמה־קאנפערענץ, וועלכע זענען גאנץ זעלטענע געסט ביי די פארזאמלונגען.

העלפען אין דער ארבייט, באטייליגען זיך אין דער הילפס־טעטיג־קייט, דאס מיינט דאך, אז מען דארף אפגעבען אויף דעם צייט, ענערגיע, קליידער מען דארהם אויס א לייכטערען וועג, אנשטאט צו העלפען אין דער ארבייט, אנשטאט צו שלעפען דעם יאך גלייך מיט אלעמען, ווערט מען א קריטיקער, א "קיקער" — אי עס איז לייכטער, מען דארף גאר ניט טון, מען קען דאמאלס אנשטאט צו א הילפס־פארזאמלונג בעסער געהן אין די "מואוויס" אדער צו א "שאו". און אי מען רעדט זיך אליין איין, מען דארט זיך אליין אפ, אז מען טוט, זהראיה, מען קריטיקירט דאך.

דער בעאמטער טויג אויף כפרות, און דער טויג אויף קלאגען, די עקזעקוטיווע איז אומפעהיג — אזעלכע און עהנליכע טענות הערט מען פון די קריטיקער, וועלכע גענייצען גאנץ געשמאק אדער אין דער היים אדער אין די ביליגע טעאטערע און די גאנצע הילפס־ארבייט ווערט ניט נור אי־בערגעלאזען צו עטליכע געצעהלטע, נאר די העצטע דארפען זיך נאך אויך האלטען אין איין פארענטפערען צו דיעזע קריטיקער, וועלכע האבען שטענדיג בערג מיט טענות.

מיר ווייסען, אז אזא צושטאנד הערשט ניט נור אין דעם טאראנטאר הילפס קאנפערענץ פאר די מלחמה לייד־ענדע, נאר עהנליכעס איז אויך אין אנדערע ארגאניזאציעס. אבער מיט דעם וואס אן עהנליכער צושטאנד הערשט אויך ערגעץ אנדערש, ווערט מיט דעם די לאגע ניט בעסער פראפיטירט דערפון גארניט די הילפס־ארבייט פאר די מלחמה קרבנות.

איינמאהל פאר אלע מאהל — קריטיקירען האבען א רעכט נאר די, וואס מיינען ערנסט, וואס זענען גרייט אויך פון זייער זייט עטוואס צו טון. אבער די וואס זיצען שטענדיג אין דערהיים, די וועלכע זענען קיינמאהל ניטא אין דערהיים, ווען מען דארף זיי, זיי האבען אויך געמענט אויס־פעהלען מיט זייער קריטיק, וועלכע טוט נאר אויף איין זאך, זי שטערט די ארבייט

קריטיק איז גוט, קריטיק איז געזונט, זי איז אויך בויענד, ווען מען מיינט מיט דעם ערנסט, ווען מען וויל ניט נור צושטערען. נאר ווען מען וויל אויך בויען — אזא קריטיק איז שטענדיג נויטווענדיג

א קריטיק אבער, ווען מען קומט נאר ארייננואדפען א שטיין, און אליין שטעהט מען דערביי מיט פארלעגטע הענט, אדער מען זיצט גאר אין די "מואוויס", אזא קריטיק איז שעדליך, און עס האט געמענט נעהמען אן ענדע צו דעם.

אויף דעם זונטאג האט דער טאראנטאר קאנפערענץ איינגעארדענט א ספעציעלע וואהלען־פארזאמלונג. ווען אלע בעאמטע פאר'ן קומענדען יאהר וועלען אויסגעקליבען ווערען.

דער קאנפערענץ איז א דעמאקראטישע ארגאניזאציע, און אין איהם זענען אויך פארטראטען אלע שטאטישע ארגאניזאציעס. שטימען די קרי־טיקער ניט איין מיט דער יעצטיגער אדמיניסטראציע, מיט דעם, וויי אזוי די ארבייט ווערט יעצט אנגעפיהרט, און אויב זיי מיינען נאר ערנסט, דאן איז זייער פליכט צו קומען צו דער פארזאמלונג, אליין ווערען אקטיוו, און העלפען אויסערווהלען די יעניגע אדמיניסטראציע, וועלכע זיי האלטען פאר פעהיג.

שטעהען אבער פון דער זייטענס, אפקומען נאר מיט קריטיק — דאס איז נאר א באשטעטיגונג, אז זיי מיינען ניט ערנסט מיט דער גאנ־צער זאך.

אונזער גייסטיגע ארעמסייט

אין דער ווילנער בראניק, וועלכע דרוקט זיך אין דער דארטיגער לאקאלער צייטונג "אידישע צייטונג" לעזען מיר פאלגענדע מיטטיילונג, וואס דארף ארזיסרופען ביי אונז ניט נאר באוואונדערונג, נאר וועלכע מעג אונז אויך דיענען אלס לעהרע.

אונטער'ן נאמען "וועגען א אידישען טעכנישען אינסטיטוט אין ווילנע" שרייבט יענע צייטונג.

עס פראיעקטירט זיך עפענען אין גיכען אין ווילנע א אי־דישען טעכנישען אינסטיטוט מיט א פיר־יאהריגען קורס אויף צו־צוגרייטען אינזשענערען פאבליים אויפ'ן געביט פון מעכאניק, עלעקטרא־טעכניק, בוי־קונסט א. אנד.

אין פארלויף פון ערשטען יאר וועט זיך עפענען דער ער־שטער קורס אויף וועלכען ס'וועלען געלערענט ווערען אין אלע אפ־טיילונגען פאלגענדע טעכנישע למודים: העכערע מאטעמאטיק, (אנאליטישע געאמעטריע, דיפערענציאלען) דארשטעלענדיגע געאמעטריע, טעכנישע צייכענען, מאלען, פיזיק, כעמיע, עלעק־טראטעכניק, מעכאניק, טעכנאלאגיע פון מעטאלען, ווידער־שטאנד פון מאטעריאלען, גראפאסטאטיק א. אנד.

אין אינסטיטוט וועלען צוגענומען ווערען מאנסביל און פרויען מיט א מיטעלען בילדונגס־צענז (גימנאזיע אדער רעאל־שול). די למודים וועלען פארקומען פון 9—12 און פון 2—5 בייטאג. שכר־למוד פאר א סעמעסטער 250 רובעל."

וויפיעל האט דאס ווילנער אידענטום לעצטענס ניט צוליטען, די פאר־פאלגונגען האבען דאך נאך יעצט אויך ניט אויפגעהערט. און דאך וויפיעל גייסטיגער מוט. וויפיעל ענערגיע עס איז פארבליבען ביי זיי. און דער אידישער טעכנישער אינסטיטוט איז דאך ניט די איינציגע זאך, וואס זיי האבען געשאפען. האבען זיי דאך לעצטענס אויך געשאפען א אידישען מוזעאום. און געמאכט אן אנהייב פאר א אידישען פאלקס־טעאטער.

און פארגלייכט מען דאס אלעס מיט דעם, וואס עס קומט פאר אין אונזער אייגענער היגער וועלט, טראצדעם וואס מיר האבען דא איבערגע־לעבט אזא "פראספעריטי", דאן קומט אונזער גייסטיגע ארעמקייט ארויס נאך בולט'ער.

בראטיאנא זוכט אידישע פארטרעטער

פון לעא וואלפסאן.

שווערע צייטען האבען חורך פע־לעבט די פיהרער פון די רומענישע אי־דען אין דער נאכצער צייט פון דער מלחמה עס איז ווייטיג צו דערמאנען אז אין רו־מענען גופא האבען די אידען אימער אנ־נעפיהרט א שטענדיגע אנטאציע, אז זיי זאלען קריגען פולע ציווילע און פאליטישע רעכטע. זיי זיינען ארגאניזירט צו דעם צוועק אין א "פערבאנד" מיט בחענטשעס אין כמעט אלע שטעדט און מיט א צענ־טראל קאמיטעט אין בוקארעסט. די רומינישע רעגיערונג האט קיין מאל ניט געוואלט אנערקענען דאס צענטראל קאמ־מיטעט פון דעם פערבאנד אלס די פאר־טרעטער פון די אידען און האט אויך ניט נעקוקט אויף דער נאנצער באזוגונג מען דארף דעם גנב שניידט מען אויהם פון דער תלה".

ווי עס איז בעראנט האט רומעניען אימער געלייקענט אז עס איז פאראן דארט א אידישע פראגע. אזן ווען זי איז אמאל געגעבן געווארען פון אומשטענדען צו אנערקענען אז אין א גע־ווייסער מאס עקזיסטירט זי יא האט זי באהויפטעט אז דאס איז אן אינערע אנ־געלעגענהייט און זי וועטזי שוין אליין א מאל ערלעדיגען. פאר דער גרויסער אויסערער וועלט האט רומעניען אימער געוואכט צו זיין חויר פיסעל כשר.

נאך אין 1879 ווען דער קאנגרעס פון בער־לין האט פערהאנדעלט די פראגע פון די אידען האט רומעניען געטענהט אז די אי־דען האבען דאס פולע צוטרויען צו איהר, און אז זי אליין וועט די פראגע לייזען זי האט דאמאלס אויסגעווירקט ביי עטליכע אידען־כלמרשים פיהרער, אז זיי זאלען ארויסקומען מיט אן ערקלעה־רונג צו דעם ציוועק. עס איז אמת אז די ערקלעהרונג האט ניט געהאט קיין עפעקט און האט קיינעס ניט אפגע־נארט. די רומענישע רעגיערונג האט אבער באטראכט די ערקלעהרונג אלס א זעהר וויכטיגען האקומענט, און האט איהם זעהר געברייכט.

ווען רומעניען איז ארויס אין דער וועלט מלחמה, האט זי געוואוסט, אז די אידישע פראגע וועט ווידער א מאל פאר־געבראכט ווערען פאר דער פרידענס קאנפערענץ — אינטער די אומשטענדען האט זיך איהר פארגלוסט נאך א מאל אן ערקלעהרונג, אז די אידען פארלאזען זיך אויף איהר זושר.

ביי א קאנפערענץ צווישען דעם פרעמיער ברוטיאנו און פערטרעטער פון דעם צענטראל קאמיטעט פון דעם פער־באנד האט בראטיאנו פארגעבראכט די פראגע. די קאמיטע איז געגאנגען צו איהם מיט דעם פערלאנג אז ער זאל דאמאלס (נאוועמבער 1916) ארויסגע־בען א גזעזע דעקרעט דורך וועלכע די אידען זאלען געגעבען ווערען אלע רעכטע, צווישען אנדערעס איז פארגעקומען דער פאלגענדער געשפרעך: (וועגען זעלבסטס פערשטענדליכע איהמאנען איז דעם די נעמען) הערר נ.... איהר זעהט, ווי פיעל בעסער עס וואלט געווען ווען איהר זאלט אונז געווען פאלגעזאהן געווען גע־בען די אידען די רעכטע אין 1914 ווען מיר האבען עס ביי אייך פארלאנגט, ווי פיעל דאס לאנד וואלט דאביי געווען פארדיענט. מיר וואלטען געווען אומ־שטאנד יעצט אייך צו העלפען מיט די אידען אין בעסאראביען, בוקאוויינא, און טראנסילוואניא.

הערר בראטיאנו: איך אכערקען אז איך בין באגאנגען א פעהלער מיט דעם וואס איך האב דאס ניט געטון אין 1914. ווער האט דאמאלס געקענט פאראויס זעהן אז מיר וועלען האבען א וועלט מלחמה, מיט אלע זיינע פאלגען? יעצט קען איך ניט צוריק בריינגען 1914. איך האב צום ערשטען געוואלט איינ־פיהרען די צוויי געזעצען, די אנראר און עלעקשען רעפארמס אזן דאן האב איך געוואלט קומען מיט דיר אידישער פראגע.

הערר וו.... טוט דאס יעצט. איהר קענט דאך דאס טון מיט א דעקרעט גע־זעץ. זאל די וועלט זעהן אז איהר מיינט דאס ערנסט. טוט דאס יעצט, איך בעט אייך, טוט דאס יעצט מיט נאר אין די אינטערעסען פון די אידען, נאר פון הויס לאכרזעלבסט.

הערר בראטיאנו!...דאס וואס איהר פערלאנגט, אז איך זאל יעצט טון איז אונמעגליך. עס איז ניט דער מאמענט ניט די צייט דאפאר. זיין איך זאל יעצט ארויסגעבען א געזעץ דעקרעט וועט זיין פיעל ערגער, עס וואלט געפירט צו אונרוהען, איך געפין אז אייער פער לאנג איז ניט אין דער ריכטיגער צייט. לאזט מיך אויסקלייבען דעם גינסטיגען מאמענט. רעכטע וועט איהר שיין קרי־גען, אבער, מען איך וועל דעגלען אז די צייט איז געקומען. איך קום שווער צו א באשלוס, אבער זוגזאיך תאב איין מאל באשלאסען, פיהר איך דאס אימער אויס. איהר האט באגאנגען א סך פעהלער, איך וועל אייך אבער יעצט קענען די געלעגענהייט דאס צו פאריבטען. געהט צו די מיניסטערען פון דער אנטאגט וועלכע געפינען זיך יעצט אין יאסי און בעט זיי אז זיי זאל־רען טעלעגראפירען צו זייערע רעגי־רונגען, אז מען זאל ניט פארברענגען די אידישע פראגע ביי דער פריעדענס קאנפערענץ, ווייל איהר האט דאס פר־לע צוטרויען אין דער רומענישער רע־גיערונג, אין מיר, אין אין פאלק, ווייל מען וועט אייך געבען די רעכטע וועל־כע קומען אייך. געוויס וועט איהר קריגען רעכטע, עס איז אינמעגליך, אז מיר זאלען זיי אייך ניט געבען, עס איז אייער פליכט, אז איהר אלס טון וואס איך האב אייך געזאגט, עס וועט צייט גוטע רומענער, ווען עס וועט זיך הערען אין לאנד וואס איהר האט געטון וועט איהר געווינען יעדע נשמה, די פארגאנגענהייט וועט פארגע־סען ווערען, אין אייערע פריהערדיגע פעה לער וועלען אפגעווישט ווערען. עס איז אייער פליכט, איהר דארפט דאס טון.

הערר וו... הערר מיניסטער, וואס איהר פערלאנגט פון אונז, קענען מיר אונטער קיינע אומשטענדען טון, מיר זיינען ניט אויטאריזירט דאס צו טון.

הערר בראטיאנו! (אונטערהבענ־דיג און בייז) איהר זעהט אפילו יעצט קענט איהר ניט פארשטעהן. איהר צייגט זיך ארויס פרעמדע. אויב איהר זייט פאטריאטען באדארפט איהר דאס טון, עס איז אייער פליכט.

הערר נ... עקסעלענץ, מיר וועלכע קענען די פסיכאלאגיע פון אינזערע מאסען קענען ניט נעמען אויף זיך אזעלכע באר־שליסע אין פון אזא וויכטיגקייט. אונ־זערע מאסען זעהן שוין זייט 50 יאהר ווי כען האלט אונז אין אין ציוואנען און עס ווערט דערפון נאר ניט. מיר באר־דארפען נעהמען אין אנבאטראכט דעם ווילען פון דעם פאלק און דאן קענען מיר האנדלען.

הערר בראטיאנו! איהר זעהט. הערר וו. זאגט אז ער האט ניט קיין אויטאר־יטעט. איהר רעדט פון פאלקס פסיכא־לאגיע (וועדענדיג ביין און קלאפענדיג אין טיש). איך וויל אייך זאגען אויב איהר טוט ניט וואס איך פערלאנג פון אייך — און וואס עס איז אייער פליכט צו טון אונטער די יעצטיגע אומשטענדען. וועט איהר קריגן רעכ־טע פון דער פריעדענס קאנגרעס. אבער דאס וועלען ניט זיין קיין ברידערליכע רעכטע. זי וועלען ניט קומען פון דער נשמה. פאפירענע רעכטע וועט איהר קריגען, רעכטע אויף דעם פאפיער וועט איהר האבען. איך וועל אנווענדען אלע מיינע קרעפ־טען אז אייערע רעכטע זאלען קיין ווערט האבען.

הערר נ ... מיר קענען ניט טון וואס איהר פארלאנגט. מיר זיינען דא ניט מעהר ווי צוויי מיטגלידער פון דעם צענטראל קאמיטעט וועלכע באשטעהט פון 18 פערזאנען. איבערגענענס קענט איהר מיר ערקלעהרען ווי אזוי מיר קע־נען פארווערען די אידען פון אמעריקא צו אינטערווענירען ביי זייער רעגיערונג, און אויב די אמעריקאנער רעגיערונג זאל וועלען פארברענגען די פראגע פאר דעם פריעדענס קאנפערענץ, אדער אויב די ענגלישע רעגיערונג זאל דאס וועלען טון?

הערר בראטיאנו! דאס באדארף אייך ניט קימערען. איהר באדארפט טון אייר פליכט. דער געשפרעך האט נאך אנ־נעהאלטען, אבער די קאמיטע האט ענט־שיידען ענטזאגט צו טון וואס ער האט פערלאנגט.

אין דער צייט ווען איך בין געווען אין בוקארעסט האט די רעגיערונג פון הערר בראטיאנו נאך א מאל געמאכט א פערזוך און האט פארלאנגט פון א סך פראמינענטע אידען, אז זיי זאלען ארויסקומען מיט א סטייטמענט, אז זיי זיינען געגען די מינאריטעטען רעכטע. מען האט געסטראשעט, געטויגט מיט די פיס מען האט געלאזט הערען, אז עס וועלען פארקומען אונרוהען א. ז. וו. עס האט אבער ניט געהאלפען, יעדער איינ־ציגער האט זיך ענטזאגט פון אריינגע־בען און אונטערשרייבען אזא ערקלעה־רונג. אלע מענליכע מיטגלידער זיינען אנגע־ווענדעט געווארען, עטליכע זעהר פראמי־נענטע אידען האט עס צוגעזאגט גאנדיגע בערג, צו זייער קרעדיט וויל איך צוגעבען, יעדער פון זיי האט ערקלעהרט, אז די רעגיערונג מענטען מיט זיי וואס זי וויל, זיי וועלען אונטער קיינע אומשטענדען באזעהן אזא שענדליכען פעראראט. ווען אייגער פון די רומענישע מיניסטערס האט מיט מיר גערעדט דאריבער, האב איך צו איהם צווישען אנדערעס באמערקט "אז איך גלויב קוים, אז עס קען זיך גע־פינען אין רומעניען אזא ניעדערטרעכ־טיגע נפש, הען א איד קען ער געוויס ניט זיין, וואס וואלט יעצט געשאנט צו אינ־טערשרייבען אזא ערקלעהרונג, איך בין זיכער, אז ער וואלט זערשאסען געווארען ווי א הונט אין מיטען דער גאס פאר אזא פעראראט". דער מיניסטער האט זיך גע־ביסען די ליפען, אין אנגעהויבען אנ־אנדער שמועס.

יא, צייטען ענדערן די מענשען. די אידען, אין זייערע פיהרער האבען גוט געלערענט דאס לעסאן פון 1879, נאר די רומענישע רעגיערונג איז פארבליבען אזוי פארביסען און נארוש ווי פריהער.

ביי טאג אז ארבייטס מיידעל ביי נאכט אז אריסטאקראטישע ליידי

א יורך. א געפאלענער גביר אין ערגער ווי א קבצן. דער לעצטער איז שוין געוואונט צו די צרות, ווייסט אז זיין מאלצייט איז בהוים מיט א שטיקעל הע־רינג אין איז צופרידען דערמיט, נאנץ אנהערש איז עס מיט'ן יורך געוואוינט צו לוקסוס איז איהם שווער צוצופאסען זיך צו א שווערען לעבען. עס ווענדעט זיך אבער ווערדער יורך איז.

אין דעם נעבטיגען "מיארק אמע־ריקאן" ווערט בעשריבען די ערפאהרונג פון א יורך אדער בעסער נעזאגט, א יורדת די יורדת איז ניט קיין אנדערע ווי די שעהנע מיסס סעדרמויזק, א מיידעל פון אן אלטער אריסטאקראטישער פאמיליע וועלכע איז לעצטענס געבליבען ביי איהר אריסטאקראטישע בלוט אבער מיט קיינע מיטלען אויף דעם וואס די אריסטאקראה־טיע פאדערט.

אין אריסטאקראטי קאסט א סך געלט. א פשוט מיידעל דארף האבען שעהנע קליידער, זיי זיינען אבער ניט אין פארגלייך מיט די שעהנע קליידער וואס אן אריסטאקראטישע ליידי דארף האבען. עפעס א קליינינקייט, די הויכע נעזעלשאפט מיט איהרע בעלער, איהרע מיטאקס, טהעע פארטיעס און וועלכע מ'מוז ערשיינען אנגעטאן אין עסיג און אין האנג.

היינט אז מ'עהט צו יענעם אויף א מיטאג מוז מען דאך יענעם אויך לאדען צו זיך, אין די רייכע לייט פראווען א מיטאג קאן אן אדימע פאמיליע לע־בען א מאנאט צייט, היינט ווי נעהמט מען געלד?

די פראגע איז געשטאנען פאר דער מיסס סעדגוויק אין זי האט בשום אופן ניט געקאנט פארענטפערען זי. די מו־טער איהרער עלטע־ע ערפאהרענע פרוי האט געטאן דאס וואס שטאלצע קבצנים טהיען — א קנייפ אין באק און די פארב זאל שטעהן. אין ניטא קיין געלט אויף רייכע נייע קליידער, נעהמט מען די אלטע און מ'ניצעווען זיי איבער. און קאן מען קיין מיטאגס ניטפראווען געפינט מען שוין אן אייסרייד ניט צו געהן צו יע־ענען פאר א מיטאג. היינט וואו שטעהט עס געשריבען אז מ'מוז וואוינען ניך־פארט, וואוינונגען אין לענאקס אזומ'־נעהמט ניט ארויס אזוי אבט. פון ניט ארויסגעהן אפט וועט דער יחוס פון דער פאמיליע סעדגוויק ניט ליידען.

אזוי האט געדענקט די מאמע. גאנץ אנדערש האט אבער געדענקט די טאב־טער. זי האט געזאגט בעסער איין קליידר א נייע איידער זעכס איבערגעניצעווטע און אויף דעם איינעם קלייד דארף מען געלט.

האט די מאמע געהאפט איהר שעה־נע טאכטער וועט איהרים אין דער גע־זעלשאפט, מיט איהר שעהנקייט און איהר יחוס וועט זי זיכער ציציהען צו זיך עפעס א מיליאנער. די געלט פראגע וועט זיין געלייזט דער יחוס נעראטיווטע. אזן אבער די טאכטער ארויס אין גע־זעלשאפט דאס ערשטע יאהר און מיט קיין מיליאנער קיין תנאים האט זי נאך ניט געשריבען.

צו איהר גליק האט זיך אונטערגע־רוקט די מלחמה אזוזי איז אויסגעג־פאהרען קיין פראנקרייך אלס מלחמה ארבייטערין. דאס איז נאנץ פאסענד פאר אן אריסטאקראטישע מיידעל, נאנץ פאטריאטיש אין די הויפט זאך מ'דארף דארט ניט קיין הייבע קליידער און קיינער טראכט ניט וועגען דעם אז איהר איז נאך ניט געהייראט. צו קריגען קיין חתן. זי איז דאך פארנומען מיט פאטריאטישע ארבייט.

מן, האט זיך די מלחמה געענדיגט און די מיסס סעדגוויק איז צוריקגעקו־מען אהיים צו איהר אריסטאקראטישער געזעלשאפט. די פראגע פון געלט איז ווידער ארויפגעשוואומען און זי האט באשלאסען צו לעזען די פראגע אויף א נאנץ ארינגעלען אופן, נעמליך געהן ארבייטען.

ווי א דונער אין מיטען העלען טאג

פינען אין רומעניען אזא ניעדערטרעכ־טיגע נפש, הען א איד קען ער געוויס ניט זיין, וואס וואלט יעצט געשאנט צו אינ־טערשרייבען אזא ערקלעהרונג, איך בין זיכער, אז ער וואלט ז'ערשאסען געווארען ווי א הונט אין מיטען דער גאס פאר אזא פעראראט". דער מיניסטער האט זיך גע־ביסען די ליפען, אין אנגעהויבען אנ־אנדער שמועס.

יא, צייטען ענדערן די מענשען. די אידען, אין זייערע פיהרער האבען גוט געלערענט דאס לעסאן פון 1879, נאר די רומענישע רעגיערונג איז פארבליבען אזוי פארביסען און נארוש ווי פריהער.

סואוועניער קאמבינייטשאן קוילען און גאז רענדזש

ספעציעלע פיטשורס —

דער נאנצער רענדזש איז פון סוס־אייזען, די ניקעל ברע־געס, וועלכע מען קען אונטער נעהמען מאכען דאס ריינינען זעהר לייכט, א גלעזערנע אויוועז טיר וואס מאכט ליכטיג אין אויוועז. דער טערמאמע־טער צייגט די ריכטיגע היץ, א גלאטער ניקעל פלאטיהטער גע שטעל, אין פיס, א ווייסער פאר צעלייטעטאמעל "קלאזעט־בעק" צו באשיצען די וואנט, א רויך־רעהר וועלכע ציהט זיך ארו ס פונ'ם קלאזעט.

דער סואוועניר קאמבינייטשאן רענדזש באקט אין קאכט מיט קוילען, קאוק, האלץ אדער גאז. קוילען אין גאז העלטען געבריוכט ווערען באזונדער, אדער ביידע צוזאמען.

דער סואוועניר קען אין א מינוט געביטען ווערען פון קוילען אויף גאז אהן שום שווערער מיה. יעדער אויוועז גאראנטירט. זעקס לעבער פאר קוילען און דריי ברענערס פאר גאז.

נומער 188 „18x18" אויוועז זיי אילוסטרירט פרייז $90.00

ווערט פארקויפט אין טאראנטא

ביי ל. יאקעס—379 קווין סטריט וועסט, טעל. אר. 437

אין אייער שטאט געפינט זיך עמיצער וואס פארקויפט די סואוועניער אויוועזס, אויב איר קענט אים ניט געפינען פרעגט ביי אונז ווער דאס איז.

THE HAMILTON STOVE & HEATER CO. Limited

נאספאלטער פון

THE GURNEY TILDEN CO., Limited

האמילטאן — — קאנאדע

"פינף און זיבעציג יאר פון ער פאלגרייכען מאנופעקטשורען".

א גענעראל מעמבער מיטינג פון אלע קראוקמאכער

וועט אפגעהאלטען ווערען

זונטאג דעם 7-טען דעצעמבער

10 אזייגער פריה

אין נעשאנעל טהעאטער

(קאר. דאנדעס און טעראלי).

עס איז איבעריג צו זאגען דאס יעדער קלאוק מאכער מוז זיין ביים מיטינג און הוקא אין צייט.

ביי ארדער
די דשאינט באָרד, א. ל. ג. וו. ר.

סטאשיווער לאנדסלייט

דער באנקעט אראנזשירט פון דער סטאשיווער ליידיס סאסייטי צו גונסטען די אלמנות און יתומים אין סטאשיוו וועט זיין

אום זונטאג דעם 7טען דעצעמבער

6 אייגער אוועגד אין יוניאן האל 208 ספעדיינע עוועניו

אמזידרונגס קרעפטען: מיס היימאנס און מיס זילווערמאן, מיס מקשפאן און לוסי יאקובאוויץ א אינגעל פון 5 יאהר.

עס ליגט א הייליגער חוב אויף אונז צו העלפען דיי אלמנות און יתומים בון אינזערע קדושים און מלחמה געליטענע וואס געהען אומגעריג, נאקעט און באהויעס, זיי שטרעבען אויס די הענד צו אונז נאך הילף און מיר מוזען זיי העלפען מיט אלע אונזערע כחות.

מיט אכטונג די ארגנזשמענט קאמיטע.

בראטיאנא זוכט אידישע פארטרעטער

פון לעא וואלפסאן.

שווערע צייטען האבען חורך פע־לעבט די פיהרער פון די רומענישע אי־דען אין דער נאכצער צייט פון דער מלחמה עס איז ווייטיג צו דערמאנען אז אין רו־מענען גופא האבען די אידען אימער אנ־נעפיהרט א שטענדיגע אנטאציע, אז זיי זאלען קריגען פולע ציווילע און פאליטישע רעכטע. זיי זיינען ארגאניזירט צו דעם צוועק אין א "פערבאנד" מיט בחענטשעס אין כמעט אלע שטעדט און מיט א צענ־טראל קאמיטעט אין בוקארעסט. די רומענישע רעגיערונג האט קיין מאל ניט געוואלט אנערקענען דאס צענטראל קאמ־מיטעט פון דעם פערבאנד אלס די פאר־טרעטער פון די אידען און האט אויך ניט נעקוקט אויף דער נאנצער באזוגונג מען דארף דעם גנב שניידט מען אויהם פון דער תלה".

ווי עס איז בעראנט האט רומענען אימער געלייקענט אז עס איז פאראן דארט א אידישע פראגע. אזן ווען זי איז אמאל געגעבן געווארען פון אומשטענדען צו אנערקענען אז אין א גע־ווייסער מאס עקזיסטירט זי יא האט זי באהויפטעט אז דאס איז אן אינערע אנ־געלעגענהייט און זי וועטזי שוין אליין א מאל ערלעדיגען. פאר דער גרויסער אויסערער וועלט האט רומענען אימער געוואכט צו זיין חויר פיסעל כשר.

נאך אין 1879 ווען דער קאנגרעס פון בער־לין האט פערהאנדעלט די פראגע פון די אידען האט רומענען געטענהט אז די אי־דען האבען דאס פולע צוטרויען צו איהר, און אז זי אליין וועט די פראגע לייזען זי האט דאמאלס אויסגעווירקט ביי עטליכע אידען־כלמרשים פיהרער, אז זיי זאלען ארויסקומען מיט אן ערקלעה־רונג צו דעם ציוועק. עס איז אמת אז די ערקלעהרונג האט ניט געהאט קיין עפעקט און האט קיינעס ניט אפגע־נארט. די רומענישע רעגיערונג האט אבער באטראכט די ערקלעהרונג אלס א זעהר וויכטיגען האקומענט, און האט איהם זעהר געברייכט.

ווען רומעניען איז ארין אין דער וועלט מלחמה, האט זי געוואוסט, אז די אידישע פראגע וועט ווידער א מאל פאר־געבראכט ווערען פאר דער פריעדענס קאנפערענץ — אינטער די אומשטענדען האט זיך איהר פארגלוסט נאך א מאל אן ערקלעהרונג, אז די אידען פארלאזען זיך אויף איהר זושר.

ביי א קאנפערענץ צווישען דעם פרעמיער ברוטיאנו און פערטרעטער פון דעם צענטראל קאמיטעט פון דעם פער־באנד האט בראטיאנו פארגעבראכט די פראגע. די קאמיטע איז געגאנגען צו איהם מיט דעם פערלאנג אז ער זאל דאמאלס (נאוועמבער 1916) ארויסגע־בען א גזעזע דעקרעט דורך וועלכע די אידען זאלען געגעבען ווערען אלע רעכטע, צווישען אנדערעס איז פארגעקומען דער פאלגענדער געשפרעך: (וועגען זעלבסטס פערשטענדליכע איהמאנען איז דעם די נעמען) הערר נ.... איהר זעהט, ווי פיעל בעסער עס וואלט געווען ווען איהר זאלט אונז געווען פאלגעזאהן געווען גע־בען די אידען די רעכטע אין 1914 ווען מיר האבען עס ביי אייך פארלאנגט, ווי פיעל דאס לאנד וואלט דאביי געווען פארדיענט. מיר וואלטען געווען אומ־שטאנד יעצט אייך צו העלפען מיט די אידען אין בעסאראביען, בוקאוויינא, און טראנסילוואניא.

הערר בראטיאנו: איך אכערקען אז איך בין באגאנגען א פעהלער מיט דעם וואס איך האב דאס ניט געטון אין 1914. ווער האט דאמאלס געקענט פאראויס זעהן אז מיר וועלען האבען א וועלט מלחמה, מיט אלע זיינע פאלגען? יעצט קען איך ניט צוריק בריינגען 1914. איך האב צום ערשטען געוואלט איינ־פיהרען די צוויי געזעצען, די אנראר און עלעקשען רעפארמס אזן דאן האב איך געוואלט קומען מיט דיר אידישער פראגע.

הערר וו.... טוט דאס יעצט. איהר קענט דאך דאס טון מיט א דעקרעט גע־זעץ. זאל די וועלט זעהן אז איהר מיינט דאס ערנסט. טוט דאס יעצט, איך בעט אייך, טוט דאס יעצט מיט נאר אין די אינטערעסען פון די אידען, נאר פון הויס לאכרזעלבסט.

הערר בראטיאנו!...דאס וואס איהר פערלאנגט, אז איך זאל יעצט טון איז אונמעגליך. עס איז ניט דער מאמענט ניט די צייט דאפאר. זיין איך זאל יעצט ארויסגעבען א געזעץ דעקרעט וועט זיין פיעל ערגער, עס וואלט געפירט צו אונרוהען, איך געפין אז אייער פער לאנג איז ניט אין דער ריכטיגער צייט. לאזט מיך אויסקלייבען דעם גינסטיגען מאמענט. רעכטע וועט איהר שיין קרי־גען, אבער, מען איך וועל דעגלען אז די צייט איז געקומען. איך קום שווער צו א באשלוס, אבער זוגזאיך תאב איין מאל באשלאסען, פיהר איך דאס אימער אויס. איהר האט באגאנגען א סך פעהלער, איך וועל אייך אבער יעצט קענען די געלעגענהייט דאס צו פאריבטען. געהט צו די מיניסטערען פון דער אנטאגט וועלכע געפינען זיך יעצט אין יאסי און בעט זיי אז זיי זאל־רען טעלעגראפירען צו זייערע רעגי־רונגען, אז מען זאל ניט פארברענגען די אידישע פראגע ביי דער פריעדענס קאנפערענץ, ווייל איהר האט דאס פר־לע צוטרויען אין דער רומענישער רע־גיערונג, אין מיר, אין אין פאלק, ווייל מען וועט אייך געבען די רעכטע וועל־כע קומען אייך. געוויס וועט איהר קריגען רעכטע, עס איז אינמעגליך, אז מיר זאלען זיי אייך ניט געבען, עס איז אייער פליכט, אז איהר טאלט טון וואס איך האב אייך געזאגט, עס וועט צייט גוטע רומענער, ווען עס וועט זיך הערען אין לאנד וואס איהר האט געטון וועט איהר געווינען יעדע נשמה, די פארגאנגענהייט וועט פארגע־סען ווערען, אין אייערע פריהערדיגע פעה לער וועלען אפגעווישט ווערען. עס איז אייער פליכט, איהר דארפט דאס טון.

הערר וו... הערר מיניסטער, וואס איהר פערלאנגט פון אונז, קענען מיר אונטער קיינע אומשטענדען טון, מיר זיינען ניט אויטאריזירט דאס צו טון.

הערר בראטיאנו! (אונטערהבענ־דיג און בייז) איהר זעהט אפילו יעצט קענט איהר ניט פארשטעהן. איהר צייגט זיך ארויס פרעמדע. אויב איהר זייט פאטריאטען באדארפט איהר דאס טון, עס איז אייער פליכט.

הערר נ... עקסעלענץ, מיר וועלכע קענען די פסיכאלאגיע פון אינזערע מאסען קענען ניט נעמען אויף זיך אזעלכע באר־שליסע אין פון אזא וויכטיגקייט. אונ־זערע מאסען זעהן שוין זייט 50 יאהר ווי כען האלט אונז אין אין ציוואנען און עס ווערט דערפון נאר ניט. מיר באר־דארפען נעהמען אין אנבאטראכט דעם ווילען פון דעם פאלק און דאן קענען מיר האנדלען.

הערר בראטיאנו! איהר זעהט. הערר וו. זאגט אז ער האט ניט קיין אויטאר־יטעט. איהר רעדט פון פאלקס פסיכא־לאגיע (וועדענדיג ביין און קלאפענדיג אין טיש). איך וויל אייך זאגען אויב איהר טוט ניט וואס איך פערלאנג פון אייך — און וואס עס איז אייער פליכט צו טון אונטער די יעצטיגע אומשטענדען. וועט איהר קריגן רעכ־טע פון דער פריעדענס קאנגרעס. אבער דאס וועלען ניט זיין קיין ברידערליכע רעכטע. זי וועלען ניט קומען פון דער נשמה. פאפירענע רעכטע וועט איהר קריגען, רעכטע אויף דעם פאפיער וועט איהר האבען. איך וועל אנווענדען אלע מיינע קרעפ־טען אז אייערע רעכטע זאלען קיין ווערט האבען.

הערר נ ... מיר קענען ניט טון וואס איהר פארלאנגט. מיר זיינען דא ניט מעהר ווי צוויי מיטגלידער פון דעם צענטראל קאמיטעט וועלכע באשטעהט פון 18 פערזאנען. איבערגענענס קענט איהר מיר ערקלעהרען ווי אזוי מיר קע־נען פארווערען די אידען פון אמעריקא צו אינטערווענירען ביי זייער רעגיערונג, און אויב די אמעריקאנער רעגיערונג זאל וועלען פארברענגען די פראגע פאר דעם פריעדענס קאנפערענץ, אדער אויב די ענגלישע רעגיערונג זאל דאס וועלען טון?

הערר בראטיאנו! דאס באדארף אייך ניט קימערען. איהר באדארפט טון אייר פליכט. דער געשפרעך האט נאך אנ־נעהאלטען, אבער